

Miks kõrvaldati Rakverest 1918.—20. a. sõja mälestusmärk?

Paljude rakverlaste mõtete kokkuvõte

See on juba paratamatus, et iga kord wajutab ühiskondlikule elule oma piiseri. Ja lähtudes loogiliselt eelöeldust on ju endasilmõistetav, et iga valitsev võim, too sama võim, kes wajutab elule oma piiseri, püstitab ka oma võitude ja saavutuste tähistamiseks mälestusmärke. Need mälestusmärgid võivad kuju saada teatud sihtasutiste loomises, vastavate fondide asutamises või auhannaste püstitamises avalikes kohtades, kus need peavad igale mõddaminejale nagu lillema: „Maata, siin ma seisan ja elati, kui sa siit möödu, pead sina, mõddamineja, mõtlema minule!“

Mälestusmärgid, mis ei riima kellegi enesetunnet, elavad üle kõik ühiskondlikus elus ilmnemad murrangud, ja ükski kultuurne inimene ei mõtlegi nende kõrvaldamisele. Ent on ka teisitiuguseid mälestusmärke. Nimelt selliseid, mis ei ole n. ü. neutraalsed, vaid on püstitatud kindla tagamõttega — braverõõruks oma iluoleks ja võiduga. Voolulikul, et sellistel mälestusmärkidel ei või olla piisi, kui tuleb võimude vahetus.

21. juunil tekkis Eesti maa-territoriaalsetel maa-alal väga sügav ja ulatuslik võre. Rahva enamuse tahel ja laugarliku SK(S) Partei juhitud kutsutati seniini valitsev kapitalistlik võim ning asendati töötava rahva enese võimuga, tööraha diktatuuriga.

Tõnu sellele, et töötava rahva diktatuur ei taotle mingit werit kättemaksu aktsiooni, nagu feda harrastawad teised diktatuurid võimule päädeses, on loogu Eesti elu arenenud 21. juunil saadil ülesehitawat teed mõdda. On walditud kõik need teod ja sammud, mis on häwitawad, ja tehtud waid ülesehitawat tööd. Selles ei tohi olla kellegi kahluust, kes wähegi objektiivselt ja lahtiste silmadega on jälginud meie elu arengut.

Elu areng aga — nõuab, et arenemisprotsessi kõrvaldatakse kõik need tegurid, mis pidurdawad protsessi progressi. Endasilmõistetav, et sotsialistlik ühiskond ei laa ja ei tohi siidinnastega silitada kutsutatud kapitalistliku torra talasid. Mitte kättemaks, waid elu arenemise protsess nõuab, et kapitalismiga tehahe lõplik lõpuarwe. Revolutsioonide ajalugu on tõestatanud, et kompromissidega ei jõuta sammugi edasi, waid kompromissitamine on ainult paigaltammumine. Ja kapitalismi ei saa teistil üldse kutsutada, kui revolutsiooniga, ignoreerides romantikaajastu sentimene.

Nüüd on Eesti kutsutatud kapitalismi ülestaw võim. Kuidas see sündis — selles on teadlik iga kodanik. Kuid weel efsisteerib meie elus kapitalism, olgugi väga piiratud olekus, ent ta efsisteerib. Nõhkeimgi weel — ta lunagisest võimulolemisest räägivad paljud asjad küllalt karjuwalt. Ja lihtselt noiks „asjaks“ on ka omal ajal püstitatud mälestuslambad, mille kõrvaldamisele on nüüd ajunud töötaw rahvas.

Arme mõistame waleksil, nende mälestusmärkidel kõrvaldamine ei taotle ei kel-

legi tõsise töötava eestlase enesetunde riisumist, ei wälituse võimu irwitamist meleniku üle, waid see aktsioon on selleks ette wõetud, et just need mälestusmärgid ei irwitaks tööraha üle: „Maadate, meil teie ei saa jagu! Teie ripute ju weel wanahe kodanliste sentimentide küljes! Weid teie ei julge punituda!“

Kuid juleti! Ka Rakveres kõrvaldati töötava rahwa wabaduse icesatajate mälestusmärk, millel ei wõi olla piisi sotsialistlikus ühiskonnas. Kõhksime — milleks peab keitsma meie silmade ees alati sammas, mis kehastab kapitalismi wõitu tööraha üle? Keed ja ka Rakvere auhannas ei püstitatud mitte wõitluses langenute tähistamiseks, waid kapitalismi triumfiks sotsialismi üle. Rakvere auhannas awatalitusel räägiti küll jootu teist teelt, kuid meie teame kumõrd olid koostõestatud kapitalistide sõnad ja teod wõi mõtted.

Dõl wastu 21. oktoobrit kõrvaldati Rakvere auhannas.

On ju loomulik, et see toiming tegi wain mõnelegi lüdamele. Kuid küsime — kelle lüdamele? Kapitalistidele ja nende mõttesfalistidele! Tõötaw rahwas peats aga sellele auhannas kõrvaldamisele waatama teise pilguga. Ta peab enne selgitama küsimuse — mis oli n. n. Wabadusõda ja selle wastu see peeti. Arme wistame kiwi neile, kes teadmatuses ja wääragitaksooni mõjul mõttelised rinded, — waid — toome awalikkule ette neid tõelised niiditõmbajad, kelledele oli eluküsimusjeks sõjategevus 1918—1920 aastate ajawahemikul. Peats ju olema selge, sõda peeti kapitalistide õhtuusel, et kaitsta oma positsiooni ja säilitada oma wara, mis oli ülekõhtuusel teel kottukuhjatud töötava rahwa arwel. See oli üks wiimaseid kapitalismi katseid — hoida orjusel tööraha, feda ekspluateeriti nurjatul kombel. Aga paljud auhad eestlased ei näinud läbi kapitalistide salatawastu ja lätsid mõtlema rindele. Mõtlema inimeste wastu, kes tahsid wabastada Eesti töötawat rahwast kurnajate käest. Kuidas lõppes see wõitlus ja mis olid selle tagajärjed, efs see ole meie kõigile teada. Sõlatast sõnadest ei kaswanud ilusad teod, waid sõnad jäid sõnadeks. Aga ühiskond ei arene ainult sõnade abil, on waja tegusid, tööd, pingutust. Nüüd on jõutud aiani, kus waltsewa võimu sõnadele järgnewad ka teod. Teod, mis wiivad edasi inimkonna wastu õnnelikule tulewikule. Muidugi ei jõua meie õnnelikku eluni wõitluseta, tööta, kannatusteta. Ent need on kerged talutawad, kui teame, mis meid ootab.

Ja sellepärast kõik, mis räägib weel wanaist kurnajate ajast, tuleb elust wäljakiseldada, et saaks tekkida uus ja parem maailm. Noil samul põhimõtteil tulewad ka kõrvaldada auhannad klassisõja tähistamiseks. Milleks meil neid waja? Kui keegi kolib uude korterisse, kas jätab ta sinna wana üürilise poolt „unustatud“ esemed, mis pole kunstitõesjed ega mida ei saa praktiliselt ära kutsutada. Muidugi mitte! Ta toimetab need korterist wälja. Efsi iga ini-

me sifustab oma korteri enese maitsekohaselt ja wastawalt enda isiku palgele. Nõle mõeldaw, et mitteüksik jätab oma korterisse sinna eelmiste inimeste poolt unustatud tsooni. Ja samuti pole mõeldaw, et töörahas säilitaks oma „korteris“ — awalikes kohtades kapitalistide poolt „unustatud“ mälestusmärgid, wihadused. Elu nõuab nende kõrvaldamist. Ei wõi olla paika kapitalistide wõimu sümboolitel sotsialistlikus ühiskonnas. Need peawad kaduma!

Ulktoodud mõtted on loostatud paljude kodanike usuluste põhjal. Keed read on awaliku arwamise sildameinimistule wäljenduseks, mitte pole selleks aga noorte, weel kurnemata koolipoiste demonstratsioonid, mis aset on leidnud keses Rakveres auhannas kõrvaldamisega. Tuleb aeg, millal needki noored wabanewad kapitalismi wäärkaswatusel ja mõistawad kõiki sündmusi footuks teises walguses. Kindlasti tuleb aeg, millal nad ise häbenewad oma tegusid. Sotsialistliku torra hääwed ja paremusjed wiivad neid ilmtingimata sellele weendumisele.